

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.п.н. Дора Левтерова – Гаджалова,

ПУ „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.2. Педагогика

докторска програма *Специална педагогика*

Автор: Евангелия Евангелос Тзиаку

Тема: Стратегии във взаимодействието на учители, психолози и социални работници в приобщаването на ученици със СОП в масовите училища

Научен ръководител: проф. д.пс.н. Цанка Златева Попзлатева, СУ „Св. Климент Охридски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед РД 38-464/ 25.09.2020 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на Евангелия Тзиаку.

Докторантката е приложила 3 статии по проблематиката на дисертационния труд.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационният труд ангажира вниманието на научната общност и на педагогическите специалисти с актуален и значим проблем за училищната практика. Приобщаващото образование, активното учене на учениците и педагогическите взаимодействия са гаранция за неговата успешна реализация. Всяко едно педагогическо взаимодействие извежда нови добри практики, които могат да се обобщават в стратегии и могат да се извеждат в приобщаваща култура, която трасира пътя на ефективно приобщаване на ученици със специални образователни потребности в масовите училища. Изключителен плюс към разработваната тематика е включването на взаимодействията на учители с психолози и със социални работници. Взаимодействията в този контекст вече обхващат не само образователното, но и социалното приобщаване и в този аспект, не само училищната общност, но и всички общности, в които и

чрез които се реализира ежедневното функциониране на ученика със специални образователни потребности. В отделен план, чрез по-широко обхванатите взаимодействия с евнося е гаранция за оптималното и ефективно функциониране на училищата за реализиране на процеса на приобщаващо образование.

3. Познаване на проблема

Докторантката Евангелия Тзиаку познава задълбочено проблематиката на дисертационния труд, внася лична ангажираност на места дори емоционална пристрастеност. Ползваната литература е от 123 източника на английски език, като са включени научни разработки на много гръцки автори, публикували на английски език. Тзиаку прави успешни опити да анализира крайни позиции по отношение на приобщаващото образование и неговите дефиниции и изразява собствено мнение.

5. Методика на изследването

Методиката на изследването е авторска и включва въпросник, наречен „Скала за колаборация между социалните работници в рамките на интерпрофесионалния екип“. Разработен е като скалиран въпросник, включващ 72 айтема, разпределени в 5 домейна: „Отговорност на социалния работник“ (24 айтема), „Професионална аз-концепция“ (7 айтема), „Фактори за колаборация“ (26 айтема), „Равнище на колаборация“ (6 айтема) и „Последици от неефективна колаборация“ (9 айтема). Всеки елемент се оценява по 5-бална скала. Въпросникът отговаря на етичните норми в училищната практика и не съдържа поверителна информация. Резултатите са подложени на статистическа обработка с

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен в шест глави, и включва още използвана литература, приложение с използвания въпросник от 5 секции с общо 72 айтема. Общият обем на дисертационния труд е 189 страници.

В първа глава е направено въведение в проблематиката, като е изведена теоретична обосновка на проблема съобразно световните и европейските нормативни документи. Поставен е базисния научен проблем на дисертацията. Отбелязани са нови институции в гръцката образователна система като Е.Д.Е.А.У - Комисии за образователна диагностика, оценка и подкрепа.

Втора глава е посветена на теоретичен анализ на проблемите на уврежданията. Разгледани и интерпретирани са моралния, медицинския и социалния модел на уврежданията през и с факторите, които ги обуславят и налагат. Интерпретирани са същността и механизмите на детското развитие с фокус към когнитивните и поведенческите аспекти. Направен е анализ

на понятието „disability - увреждане“, неправилно преведен на български език като „инвалидност“. Изведена са отпратки към диагностичните класификационни системи, както и исторически аспект, така и в последните им ревизии. Основна част е посветена на типологията на нарушенията в развитието като са анализирани умствена изостаналост, разстройства от аутистичния спектър, сензорни дефицити /слухови увреди и зрителни увреждания/, специфични нарушения на способността за учене /в конкретност дислексия/, хиперактивност с дефицит на вниманието. Внесени са анализи на приобщаващото образование през понятия, през концепции, идеи и характеристики. Интерпретирани са аспекти на специалното образование, интеграцията и приобщаващото образование като хронология и нормативни документи. Основен фокус е поставен на специалното и приобщаващото образование в Гърция. С оглед на тематиката на дисертационния труд са внесени тълкувания на професионалното сътрудничество в специалното образование като е уточнена нормативна база; дефиниране на сътрудничеството; модели на сътрудничество; мултидисциплинарните, интердисциплинарните и трансдисциплинарните му аспекти. Поставен е акцент на съвместното преподаване и на факторите, които влияят на сътрудничеството. Интерпретирано е сътрудничеството между социалните работници и техните колеги в областта на работа с ученици със специални образователни потребности, като е обърнато внимание на професионалната ефективност през призмата на капацитета на интерперсоналните умения, контекстуалните мрежи и организационния капацитет и концептуалната рамка в духа на теорията за екологичните системи и перспективи.

В третата глава е презентирана методологията на емпиричното изследване. Уточнени са научната област и научната теза. Целта, двете поставени хипотези и изследователски задачи логично следват от теоретичния анализ и са изведени коректно и точно. Участниците в емпиричното изследване в обяснителен и в уточняващ аспект са 114 социални работници, които представляват 30 % от генералната представеност на социални работници в Гърция. Провеждането на самото изследване е през електронна поща след телефонно съгласие на всеки от участниците. Отбелязано е спазването на етичните норми и поверителност на емпиричното изследване.

В четвърта глава са представени резултати от емпиричното изследване и дискусия на получените резултати. В табличен вид и чрез диаграми от статистическия софтуер са представени резултатите по отделните домейни на въпросника. Резултатите са интерпретирани чрез процентен, факторен и корелационен анализ. Направена е детайлна дискусия на получените данни от статистическия анализ.

Пета глава в дисертационния труд е заключение, което би могло да не се номерира като отделна глава, така както е направено в автореферата. Изведени са конкретни препоръки към практиката.

В дисертационния труд като шеста глава са посочени научните приноси. По-коректно, в автореферата са посочени отделни и извън дисертационната разработка.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на дисертационния труд са представени в три области: практически, методически и научно-приложни. Приемам всички посочени приноси.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите на докторантката Тзиаку са три и са по темата на дисертационния труд, но не е посочено къде са публикувани.

9. Автореферат

Авторефератът е структуриран в три глави и извежда разлики в общата конструкция на отделните глави спрямо дисертационния труд, но въпреки тези различия отразява основните теоретични анализи, резултати от емпиричното изследване, постигнати и отбелязани с обстоен и творчески анализ в дисертацията.

10. Критични забележки и препоръки

Полезно би било за терапевтичната и за училищната практика, резултатите да се публикуват за да бъдат използвани от всички педагогически екипи за повишаване на ефективността на професионалните им взаимодействия по отношение на приобщаващото образование на учениците със специални образователни потребности.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Факултета по науки за образованието и изкуствата за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Евангелия Тзиаку **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Специална педа-

гогика като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Евангелия Евангелос Тзиаку в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма Специална педагогика.

13.11.2020 г.

Рецензент: .....

(Проф. дпн Дора Левтерова - Гаджалова)